

Pèl & Ploma

J. L. PELLICER, dibujo de R. Casas

1853

Croquis den J. LL. PELLICER

CARTA oberta i

endarrerida

A l'amic n'Enric de Fuentes

No podeu imaginar-vos am quin gust llegí l vostre article sortit en *Quatre Gats* «En Titella». — El nom d'aqueix personatge és suficient pera posar-me a to quan estic de mal humor; no sols perquè m recorda riallades franques i espontànies, cosa molt d'apreciar pel qui té alguna experiència, sinó perquè m demostra que encara entre nosaltres hi queda quelcom de sincera bona fe.

Direu vós: i ara a què ve tot això, al cap de tant temps? Ja veureu: si l'escriure una carta fos lo mateix que pensar-la, l'endemà d'eixir el primer número de *Quatre Gats* haurieu rebut la meua felicitació i ensempls la prova de l'alegria que m causà saber que la devoció que sempre per en Titella he tingut era compartida per un home tant trempat com vós, el qui, per jove que sigui, ha reconegut i sabut apreciar tot lo seriós i bo que s'enclou en aquest art senzill sens artificis, tant ple de qualitats, que la crítica no se n'ocupa poc ni molt ni en bé ni en mal.

I aquí convé establir clarament una diferencia, que hi és i grossa, entre l'espectacle complicat dels ninots sencers moguts per fil-ferros i els *Titelles* purs i classics que a tall de guants enlaira l'artista, apareixent als ulls del public com personatges misteriosos, de còs prolongat movent-se en una terra invisible per medis de locomoció estranys, que no s lliguen per res am la realitat. És per això que l'Art den Titella no s'assembla al dels *fantoques*, freda i encarcerada reminiscencia de lo purament real; tant, que al contemplar representacions amb aquests elements veu l'espectador lo que tots els dies i a totes hores té a la vista: ninots de fusta, desproporcionats, mal vestits; caps grossos o petits, que totes hu; fesomies sense expressió; tipos ridícols com sen troben per tot arreu a l'engròs, i representant obres dramàtiques com els ninots de carn i ossos, en lo que sen diu Teatre.

Sobressurt en Titella d'un fondo purament ideal, i els grecs, que l'havien de coneixer, no pot esser altrament, de segur que volgueren representar en ell lo que és essencial en l'home pera expressar sos efectes i ses passions, l'importancia dominant de l'intel·ligencia i del sentiment, deixant envoltellada en l'indescisió, la part més purament mecanica, més bestial del còs. Les manifestacions i la manera de son esser no pertanyen, doncs, al Teatre, tant si és seriò com carrinçol, per més que s desenrotllin en un espai escenografic paregut en part an els que serveixen pera fer comedies. Plasticament, en Titella és a mitges una reminiscencia de la figura humana, i el quadro en que s mou és també a mitges una reducció d'aquests reconets de món on giravolta moguda per ses passions i bestieses.

El valer psicologic, filosofic i trascendental de tal Art resulta, com en tot lo popular i frescament expansiu, sense cap preocupació aparent: no hi ha cap mena d'artifici, no hi regeixen preceptes classics ni romàntics: se manifesta tal com mormoreja l torrent, tal com xisclen alegroies les aurenets. I aixís com hi ha milers de ciutadans indiferents a les remors del torrent i als xisclets de les aurenets, milers de criatures humanes hi ha que fins ignoren l'existencia del popular espectacle quan dia per altre digereixen enguniosament el sopar al teatre escoltant disbarats sense to ni solta que res tenen que veure am sa manera d'esser, d'entendre i de sentir.

Què hi hem de fer? És lo de sempre: el privilegi, la força de tot lo que és exotíc a que se somet la vulgaritat pera satisfer la set d'ideal que té, per més que no s'ho pensi. No fa pas tants anys que cantar *El Noi de la Mare* i *La Pastoreta* feia riure a la gent que s diu seria. Avui ja no és així. Qui sap si demà, per moda o lo que sigui, tampoc se despreciaran les humorades ironiques o francament rialleres del pobre Titella, i la gent crescuda se complaurà contemplant-lo, am la mateixa fruició am que hi gosa l'infancia, que, si és ignoscenta, no és mai cursi, ni amanerada ni gens hipocrita!

I l'infancia, am delecta expansió, recull les resolucions

expeditives den Titella, conformes am sa logica d'anar dret al bulto, posant de banda tota mena d'interpretacions, desfent sovint els nusos a garrotades i amic sempre de les coses clares i senzilles.

Ademés, si ls pares de familia, si la gent de seny, les persones formals, per fabricants o botiguers que siguin, necessiten l'esbarjo del Teatre, l'espectacle d'un món artificial on s'hi manifesta artificiosament lo que fan o poden fer els homes, ¿com no ho haurà de menester també l'humanitat petita, l'infancia?

Simbolisa en Titella l'art dramatic pera l'unica edat feliç de la vida, i enaltir-lo, donar-li vida, és omplenar de goig el cor de les criatures, satisfer, tot joguinejant, llur instintiu desig de quelcom de nou, que sigui diferent de les satisfaccions domèstiques i quotidianes: és realisar un ideal pera intel·ligencies que deuen aprofitar l temps rient, rient lo més que puguin, pera entrar sanitosos i alegres a l'edat en que s comença a plorar.

L'espectacle i sos medis no poden estar am més armonia am l'auditori. No parlem dels personatges: aquests són d'una modestia extraordinaria i d'una moralitat exemplar: allí no existeixen intrigues ni rivalitats, i entre bastidors no hi ha mai ningú. La vanitat, ni sisquera l'amor propi de l'artista, no s coneix: tots ells a la una se confonen am l'art que realisen, sense distincions ni categories.

Sempre i en tot temps ha existit en Titella, com sempre i en tot temps gemegant o rient ha cantat el poble. Sempre, abans i ara, per tot arreu, hi ha, com hi ha hagut i hi haurà, petits, i així en totes epoques i països les gestes den Titella, amb un o altre nom, han fet esclafir de riure a l'ignoscentia.

Quan jo era noi (que n fa d'anys!) venien de tant en tant a Barcelona un vellet i un xicot, crec que eren gallegos, que amb els medis més senzills i primitius proporcionaven a la mainada representacions al mig del carrer que ns deixaven embadalits.

Ja més gran, he presenciât am goig semblants espectacles, encara que am medis escenografics més complicats, fora de casa, en el poc món que he conegut. Am teatrets fixos o ambulants, ja dient-se *Pulcinella*, *Puntaleone* o altres noms, en uns i altres països i pobles en Titella constitueix la delícia de la gent petita, i fins excita l'alegria riallera a la gent ja madurada.

Si en la cosa més grossa com en lo fet més insignificant se reflecta la cultura d'un poble, jo penso que això resulta, i per manera clara, com cap, am les preocupacions i atenció am que s tracta en l'infancia: en el vestir, en la netedat, en les joguines, am la llibertat de que gosen, am les inclinacions i costums a que sels avesa, en tot manifesten les criatures, en tot lo d'elles se veu la manera d'esser dels grans. Jo veig l'avençament de casa nostra, més que en els cotxes electricis i en els cafès al carrer, en l'aspecte de les criatures: abans, mentres les tenien les dides, les vestimentes eren complicades, i si eren de mal gust costaven diners i mereixien atenció; en començant a córrer, quants angelets hem vist que no resultaven ridícols, perquè és impossible que mai ho siguin, per curts que siguin els gambals de llurs pares! El dineral que circula a la diada dels reis prova cada dia més que ls delicats sentiments dels petits són millor compresos pels que ja no ho són.

Doncs per què no hem de procurar que, en lloc de portar, de tant en tant, fills o nebots al Liceu, a la tarde, pera veure *Sansón i Dalila*, *Les Walkyries* o *Lohengrin*, o *Els Pastorets* a Romea, o *El Tenorio* a qualsevol part, puguin gosar d'un espectacle propi i adequat pera ells?

I que no sen rigui ningú de que ns preocupem amb en Titella. En aquest món, com el tocar el piano i moltes altres coses, tot se pot fer bé i malament. A París, artistes de cap-d'ala transformaren les casolanes ombres xinesques en espectacle artistic de debò, i tingué allí mateix un exit extraordinari la representació per ninotets del poema de *La Nativitat*, den Marius Bouchor.

Tenim nosaltres elements, i sobrers, pera que pugui funcionar un veritable Teatre Català pera l'infancia: escrivint-se peces apropiades, apliqui-s al decorat i als detalls de l'escena ls atractius que facilment se li poden donar, i en lloc dels vulgars putxinellis aparegui l Teatre Titella, renaixent, sobre la tradició popular, amb el ferm proposit de satisfer la necessitat d'expansió i d'alegria que té l'humanitat petita, i quan, en les caretes rogenques per l'emoció brillin dilatats els ulls admiratius i piquin exaltadament ab ses mans d'angelet, tot rient i rient feliços, del tot feliços, nosaltres riurem com ells, emperò ls nostres aplaudiments seran pera tots: per en Titella i per l'auditori.

No és veritat, amic Fuentes?

Sempre afectíssim vostre,

J. LL. PELLICER

Concurs del «Blanco y Negro»

El *Blanco y Negro*, de Madrid, obre un concurs de planes de color, sense limitació en el número de tintes ni procediments, que poden esser a l'oli, aiguada, pastel o qualsevolga altre.

La mida dels originals té d'esser de 45 centímetres d'alt, per 30 d'ampl. Marges i tot, el paper no deu passar de 65 X 50.

Els originals deuen enviar-se abans del 1.º de Març a les dotze de la nit, al *Blanco y Negro*, Serrano, 43, Madrid.

Els treballs han d'anar firmats pels autors. Els premis seran: quatre de 250 pessetes i deu accésits, de 100 pessetes.

El Jurat qualificador estarà compost dels Srs. Emili Sala, Picón, Arija i Romea.

El judici s publicarà 15 dies després d'oberta l'Exposició pública.

En Josep Lluís Pellicer

Dibuixant

Quan a Barcelona encara no eren possibles els diaris il·lustrats, en Pellicer ja era un il·lustrador perfecte, entre ls del seu temps. En *Nàpus*, com dibuixant, era tant popular com en *Pitarra*, quan donaren a llum els primers *singlots poetics*, començant per la revista de *El Profeta*.

D'aquells temps ençà en Pellicer ha fet molt camí, essent un dels primers a sortir-se del facil aplaudiment dels amics, mantenint-se molts anys com el mésadelantat d'idees, tant plàstiques com explicades per un text. Començà pel *començament*, no perquè així deu fer-ho tot-hom, sinó perquè pujà desde l'últim grau de l'escala artística fins als més elevats que oficialment aquí poden topar-se. La seva entrada en la vida fou en l'impremta del *Brusi*, com *marcador* de la primera màquina de doble tiratge que vingué a Barcelona. Quasi en-sembla, seguia ls estudis de mestre d'obres, que acabà l'exercici, desde l grau de *paleta* fins al de creador de projectes.

A Roma se féu pintor per l'irresistible vocació, deixant l'última *ronda pontificia* pintada en el quadre que és a Madrid, i que tanta remor féu quan el públic el conegué. En altres ocasions, i en moltes publicacions, col·laborà amb el seu treball, que sempre ha portat el segell d'una gran laboriositat i consciència, fins a l'immens aplec d'il·lustracions que féu durant la darrera carlinada, introduint l'innovació de dibuixar desde les trinxeres, exposant la vida, pera augmentar l'interès documental i sensacional del *croquis*. D'aquell esforç ne sortí la gran

campanya de la guerra Turco-Russa, que li donà reputació aquí, i encara més, com a tots els que s'adelanten a son temps, fora d'aquí. Enviat per *La Ilustración Española y Americana* (aleshores els periodics tenien veritables corresponents), sos treballs foren apreciats pel *Graphic*, *Le Monde Illustré*, *L'Illustration*, *Le Figaro* i altres grans periodics de renom universal.

En aquella guerra paorosa sempre fou el primer en les vanguardies, rebent per sa inconscient temeritat una creu militar russa, quin nom no recordà quant jo li demanava, detall pel que l felicito. D'aquella campanya ne té encara cents i cents documents artístics altament suggestius, i en guarda records que seran de gran interès quan se decideixi a escriure-ls: el pas del Danubi a la Dobrutja, dibuixat sobre l lloc per ell i publicat sense retocs ni arreglos per *Le Figaro*, am permís de *La Ilustración*; el pas encara més famós dels singles de Shipka, aon se trobaren am la piramide de troços humans, trocejats pels selvatges Bachibouzucs, que ell dibuixà del natural, am la crudel emoció que era del cas. Fa pocs dies me contava que, al fer-ho, del ro-genc pilot de caps segats pels barbres s'en despregué un timbes avall, més desgraciat que ls altres, ja que, no essent prou fi definitiu la mort, desaparegué en l'avenc que vorejava l'inhumà monument dels sanguinaris turcs. Allí l general Gourko demanà an en Pellicer i al corresponent de *Le Temps* que firmessin l'acta de protesta contra l'inhumanitat dels turcs, junt amb els agregats estrangers. Més tard, al repassar per allí els russos definitivament victoriosos, aixecaren un monument ple de les mil flors boscanes que cria la veïna vall de les roses.

Després d'una curta aparició a Barcelona, en Pellicer s'instal·là molt temps a París, treballant amb una activitat febril i essent el seu estudi el punt de reunió de tots els seus paisans

que més tard devien demostrar que, si vivien a París, no badaven inútilment davant de les manifestacions intel·ligents d'aquell poble.

Fa pocs anys, per felices circumstancies d'ordre intim, tornà definitivament a la nostra ciutat, aon forçosament ha anat adquirint gran importància oficial, essent el Director dels museus artístics municipals, dels que procura sens dubte treure tot el partit possible, en mig de l'indiferència de les corporacions i dels particulars. Ademés, els seus treballs són tant abundants com sempre, guardant el sentiment de l'home que té coneixements del nostre temps, *européus*, com crec que ara s diu.

Pera acabar, recordaré un incident autèntic, que pera mi fou molt important, i que ell també recorda am gust: en un dels *Salons* de pintura de París, jo, que era criatura (d'edat), acompanyava d'oient al meu pare, an en Pellicer i an en Martín Rico. S'extasiaren davant l'imatge den Rochefort per en Manet, i jo, per comparació, vaig deduir o que s'equivocaven o que tots els altres pintors que exposaven anaven errats; més lluny, jo vaig sentir-me atret pel *Pauvre pêcheur* den Puvis de Chavannes, que ls excità una rialla que a mi m semblà un certificat d'ignorant, ja que aquella pobresa i estranyesa m seduïa. Al cap d'una hora, esmorzavem, i després de minuts de silenci, tant en Rico com en Pellicer com el meu pare esclataren a un temps en estranyes recordances d'aquell quadre tant rigut. Que n'era, segons ells, de suggestiu! Com ne quedava l record fort i ferm d'aquell pescador desnarit i magrement dibuixat, sota l poc color den Puvis! Que n'era de gran el simbol i l'art d'aquell troç de tela!... Res: que era la meua revindicació, als meus propis ulls, i que per primera volta vaig aprendre en silenci a fiar-me del criteri que jo pogués sentir. Fou

aquell dia que la meua ceba de pintura va treure l primer grill.

Concurs

Els senyors Fiter i Planas, fabricants de blondes i puntes, desitjant adoptar un cartell anunciador, obren un concurs en el que podran pendre-hi part tots els artistes que ho desitgin. El projecte deura tenir un metre 60 centimetres per 80 centimetres, devint contenir el dibuix una alusió grafica als procediments de la fabricació de blondes lilegítimes i mecàniques. Els antecedents que necessitin els artistes podran demanar-los a la gerència de la casa. Els dibuixos deuran dirigir-se, abans del 1. d'Abril, als Srs. Fiter i Planas, Consell de Cent, 295 bis, baixos.

Un cop publicat el fallo, se celebrarà una exposició dels cartells enviats al concurs.

Se concediran un premi de 1.000 pessetes, un de 500, un de 250 i tres accésits de 100.

Formaran el Jurat la gerència de la casa i els senyors don Antoni Caba, director de l'Academia provincial de Belles Arts; don Josep Lluís Pellicer, director del Museu Municipal de Belles Arts; don Francisco Soler i Rovirosa, pintor escenograf; don Carles Pirozzini i Martí, secretari general de la Comissió d'Exposicions i Museus; don Eudald Canibell, dibuixant i publicista, i don Josep Malvey i Font, fabricant de sederies i vice-president del Col·legi de l'Art Major de la Seda.

Ignorem si ls treballs han d'esser anònims o firmats.

NOTA.— Els clíxés del present número han sigut fets per la casa J. THOMAS, 375, carrer de Mallorca.

Tipografia «L'AVENÇ»: Ronda de l'Universitat, 20, Barcelona. — Telefon 115

Ayuntamiento de Madrid

LA PAU EN TEMPS DE GUERRA, dibuix de J. LL. PELLICER

Pèl & Ploma ♦ Semmanari a 10 centims

Dibuixat per R. CASAS ★ ADMINISTRACIÓ: 6, Passeig de Gràcia, GRACIA-BARCELONA ★ Escrit per M. UTRILLO

~~~~~ SUSCRIPCIÓ ~~~~~

Barcelona, límits actuals, un any, 5 ptes. • Resto de España, un año, 6 ptas. • Union postale universelle, un an, 7'50 fr.

Tots els subscriptors tenen dret al cartell anunciador.

Números atrassats, 25 centims

L'ovació den Titella, dibuix de J. L. PELLICER